

ARCHEOLOGIENOTA

SINT-NIKLAAS – AZALEALAAN 2017

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 56

OPDRACHTGEVER

Stad Sint-Niklaas, Grote Markt 1, 9100 Sint-Niklaas

PROJECT

Sint-Niklaas – Azalealaan 2017

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2017C252

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
OE/ERK/Archeoloog/2016/00101
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Erfpunt – cel Beheer

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/archeologisdienstwaasland>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Aan de Azalealaan te Sint-Niklaas zal de stad Sint-Niklaas het wijkpark “Witte Molen” heraanleggen. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE
2017C252

WETTELIJK DEPOT
ISSN 0778-3841

BETROKKEN ACTOREN
Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)
Veldwerkleider: Thierry Van Neste
Assistent-archeoloog: Marjolijn De Puydt
Wetenschappelijke advisering: Erfpunt – cel Beheer

NAAM OPDRACHTGEVER:
Stad Sint-Niklaas, Grote Markt 1, 9100 Sint-Niklaas

VINDPLAATSNAAM:
Sint-Niklaas – Azalealaan 2017 (SN AL 17)

PROVINCIE:
Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:
Sint-Niklaas

DEELGEMEENTE:
Sint-Niklaas

PLAATS:
Azalealaan, Gladiolenstraat

TOPONIEM:
Witte Molen

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):
Noord: 205970,2319
Oost: 135263,8579
Zuid: 205807,4292
West: 135048,3762

KADASTRALE GEGEVENS:
Sint-Niklaas, Afdeling 5, Sectie D, percelen 1419, 1420B, 1432G en 1350M (partim)

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGINDATUM:

9 maart 2017

EINDDATUM:

4 oktober 2017

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: windmolens, stadsparken

Datering: late middeleeuwen (13de-15de eeuw) nieuwe tijd (16de-18de eeuw), nieuwste tijd (19de-21ste eeuw)

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Bij de aanleg van de straten en de omliggende wijk werd het voormalige reliëf sterk genivelleerd. Op basis van de doorsneden van de grondwerken kan gesteld worden dat de wijk voorheen ingenomen werd door bolle akkers. Deze zijn niet meer te herkennen op het digitaal hoogtemodel (fig. 10). Aangezien het niet duidelijk is in welke mate de percelen afgetopt werden en wat de mogelijke impact hiervan is op het archeologische niveau, werd deze verstoring niet in kaart gebracht.

Op basis van archiefgegevens aangaande de aanleg van de wijk kan gesteld worden dat de aanleg van de straten een ernstige impact heeft gehad om de bodem. Daarnaast loopt er een leiding van de Gladiolenstraat naar de Goudenregenstraat toe. De impact van deze leiding is niet goed gekend maar is vermoedelijk ernstig.

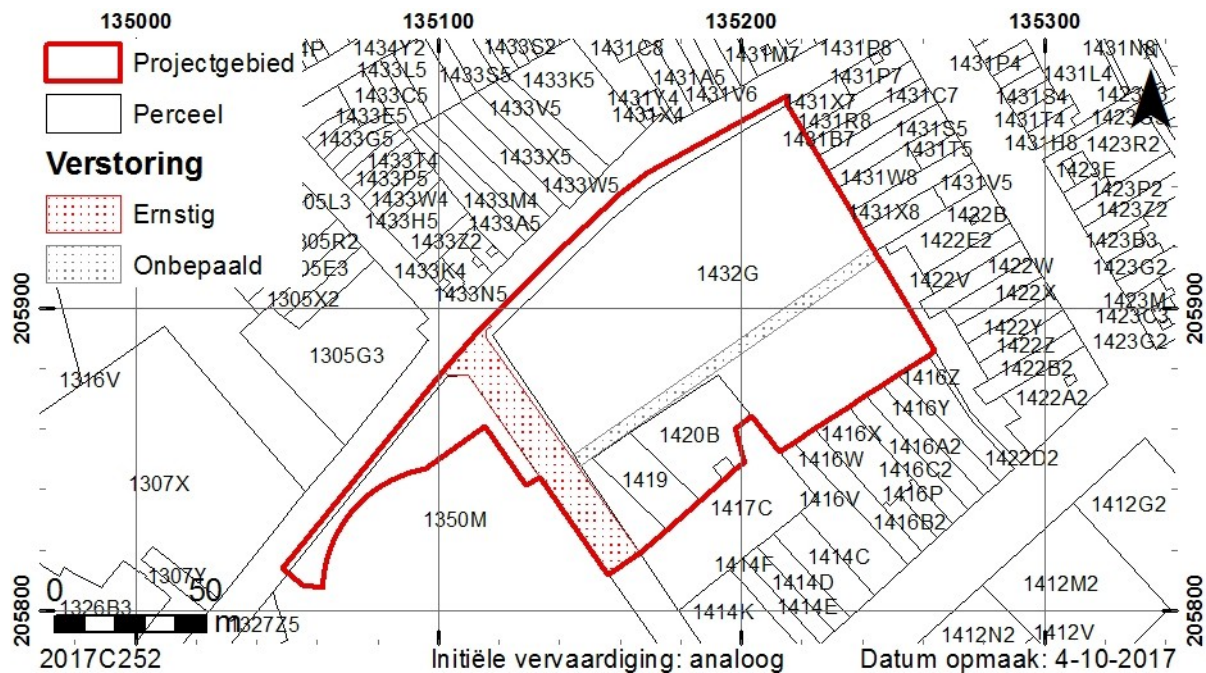

Fig. 1. Overzicht van de aanwezige verstoringen.

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten van archeologisch onderzoek in de nabije omgeving zullen worden besproken in §2.2.3.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 14065,98 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;

- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;
- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

Tijdens het bureauonderzoek zal getracht worden om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
 - o Hoe kan zich dit manifesteren?
 - o Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

Het stadsbestuur van Sint-Niklaas zal het bestaande speelplein aan de Azalealaan uitbreiden en omvormen tot een wijkpark.

Het pas aangelegd skate- en BMX-park blijft behouden, evenals de molen en de bomen ten noorden van de looppiste op het huidige domein van de stedelijke sporthal. Er zal een padenstructuur voor fietsers en voetgangers in ternair zand worden aangelegd dat het park zal opdelen in verschillende zones. Aan de Azalealaan wordt een speelzone aangelegd met reliëf, natuurlijke elementen en speeltoestellen. Naast het skatepark zullen enkele *streetfitness*-toestellen en een mini-pitch worden aangelegd. Achter de molen wordt een nieuw trapveld met doelen aangelegd. Over het hele terrein zal er een krolfparcours (een mix tussen golf en cricket) lopen.

Een deel van de Gladiolenstraat zal verdwijnen en het terrein zal opgenomen worden in het park. Aan de Azalealaan wordt een parking met 24 parkeerplaatsen aangelegd. Deze zal vrijwel volledig komen op de locatie van de vroegere parking en Gladiolenstraat. Ook zullen er verschillende fietsstallingen, zitbanken en vuilnisbakken worden geïnstalleerd.

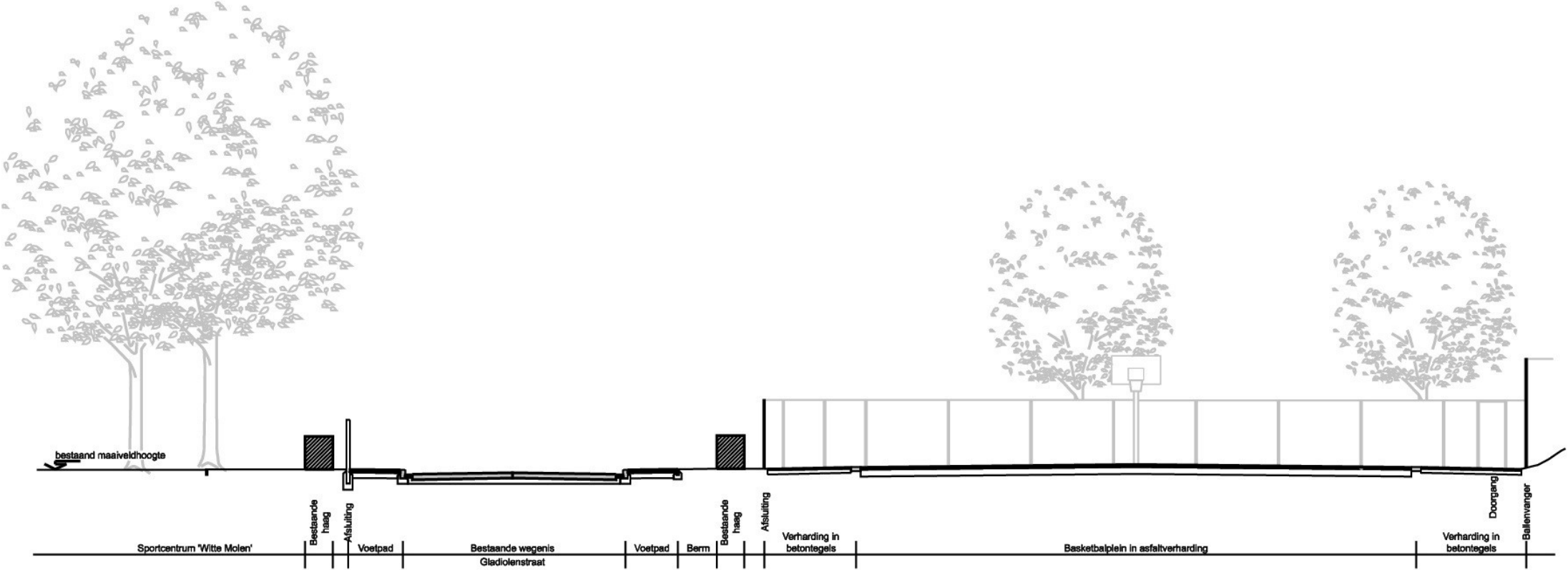
Fig. 2. Bestaande toestand (dienst Projecten Openbaar Domein Sint-Niklaas).

Fig. 3. Ontworpen toestand (dienst Projecten Openbaar Domein Sint-Niklaas).

Doorsnede A-A'

Bestaande toestand

Ontworpen toestand

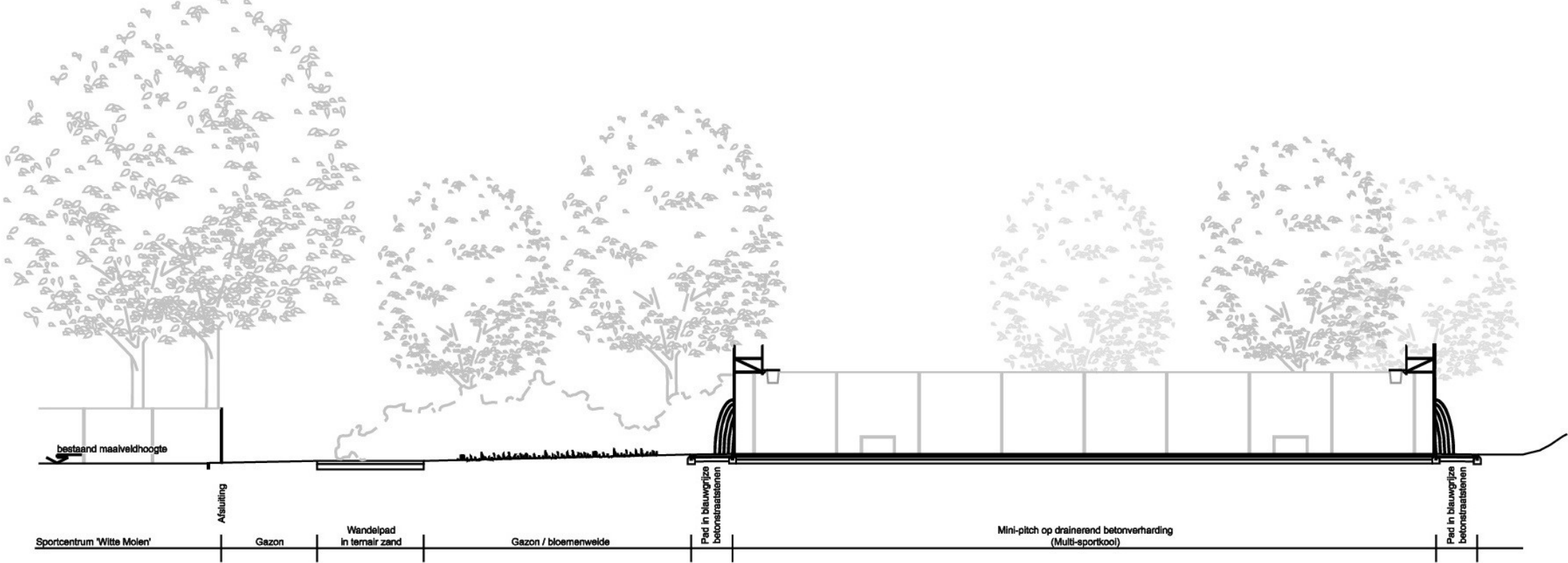
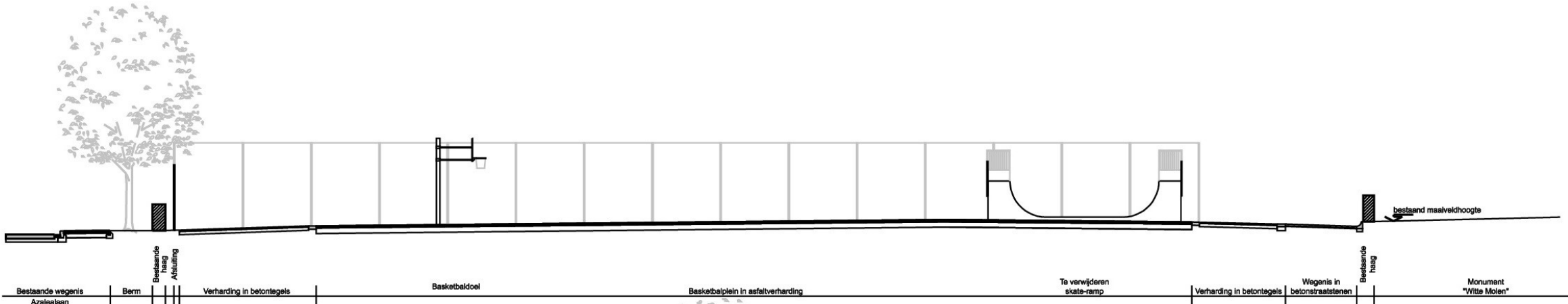

Fig. 4. Doorsnede (dienst Projecten Openbaar Domein Sint-Niklaas).

Doorsnede B-B'

Bestaande toestand

Ontworpen toestand

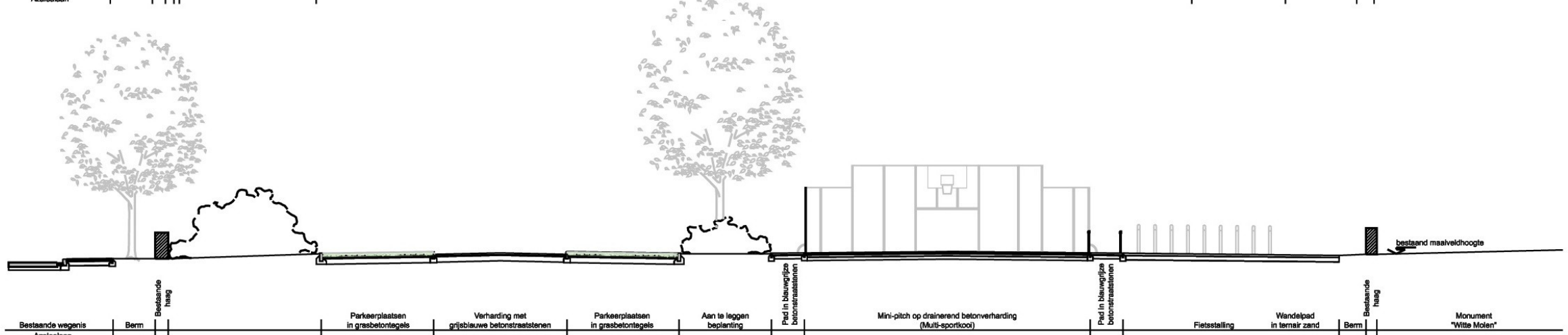

Fig. 5. Doorsnede (dienst Projecten Openbaar Domein Sint-Niklaas).

Doorsnede C-C'
Bestaande toestand

Ontworpen toestand

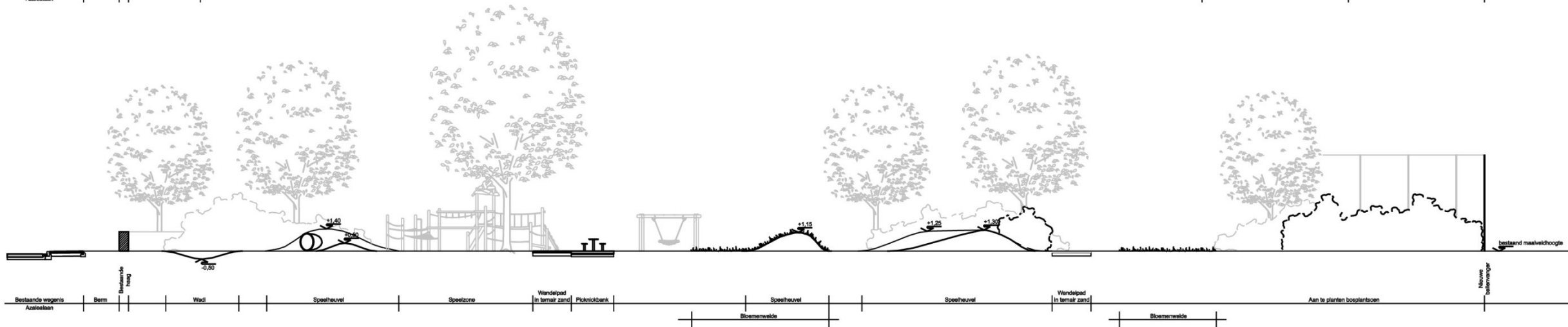

Fig. 6. Doorsnede (dienst Projecten Openbaar Domein Sint-Niklaas).

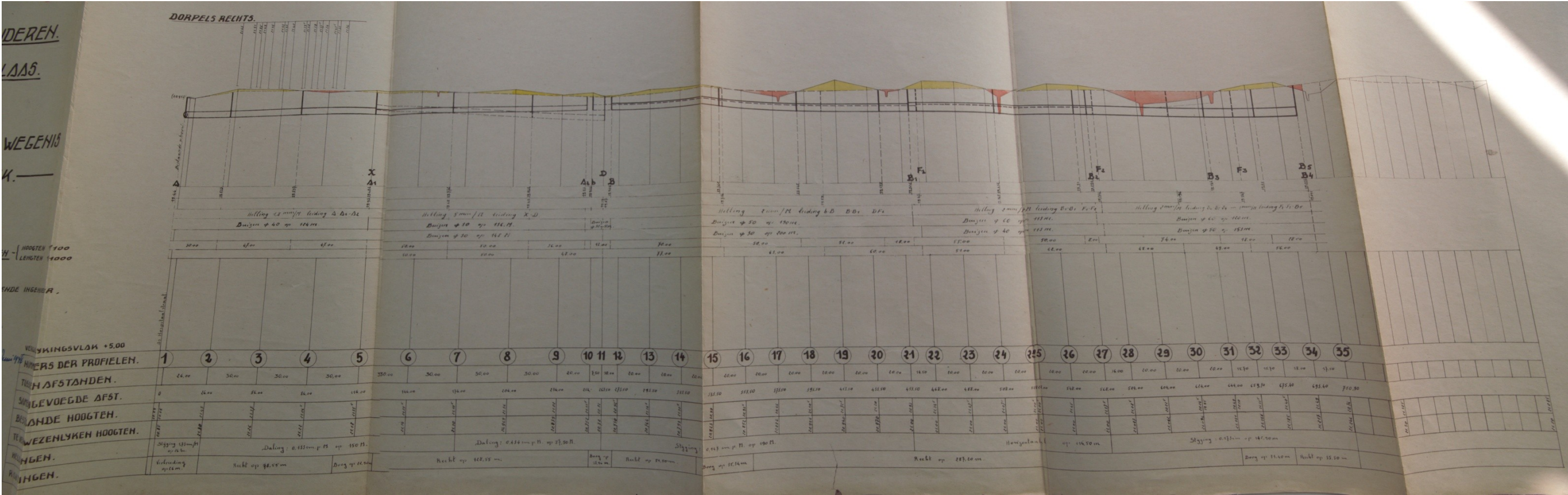

Fig. 7. Lengteprofiel van de geplande Azalealaan (stadsarchief Sint-Niklaas, dossier 5957).

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”¹ en het portaal “Cartesius”², een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeorefereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV³. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk, werden geen externe specialisten geraadpleegd en werd geen wetenschappelijke advisering verkregen van personen die buiten het project stonden.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan de stad Sint-Niklaas, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

¹ <http://www.waaserfgoed.be>

² www.cartesius.be

³ <https://download.agiv.be/Catalogus>

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat het gaat om een zone met lage densiteit aan bebouwing in het verleden.

Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningpunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen aan de kruising van de Azalealaan en de Gladiolenstraat te Sint-Niklaas (Oost-Vlaanderen). Kadastraal is het gekend onder Sint-Niklaas, Afdeling 4, Sectie D, percelen 1419, 1420B, 1432G en 1350M (partim).

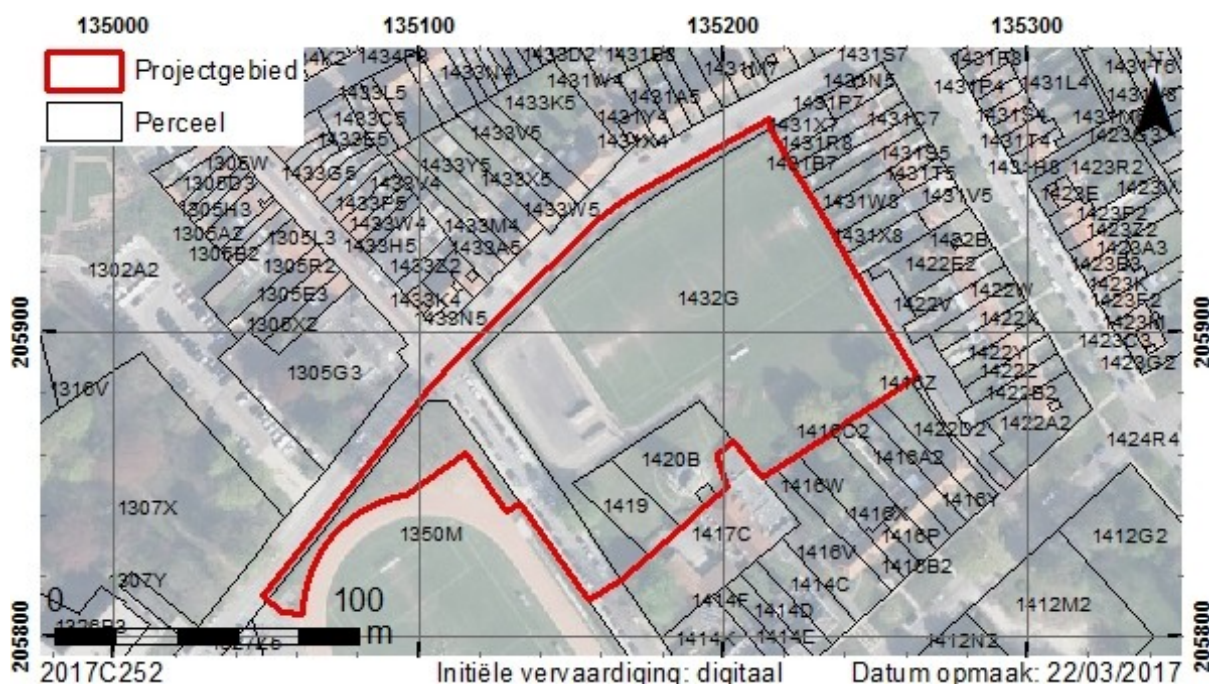

Fig. 8. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2015).

Centraal op de bodembedekkingkaart staat een zone “overig onafgedekt” aangeduid. Daar rond bevindt zich “gras, struiken” en enkele “bomen”. Het projectgebied wordt doorsneden door “autowegen”. De Witte Molen staat aangeduid als “gebouwen”.

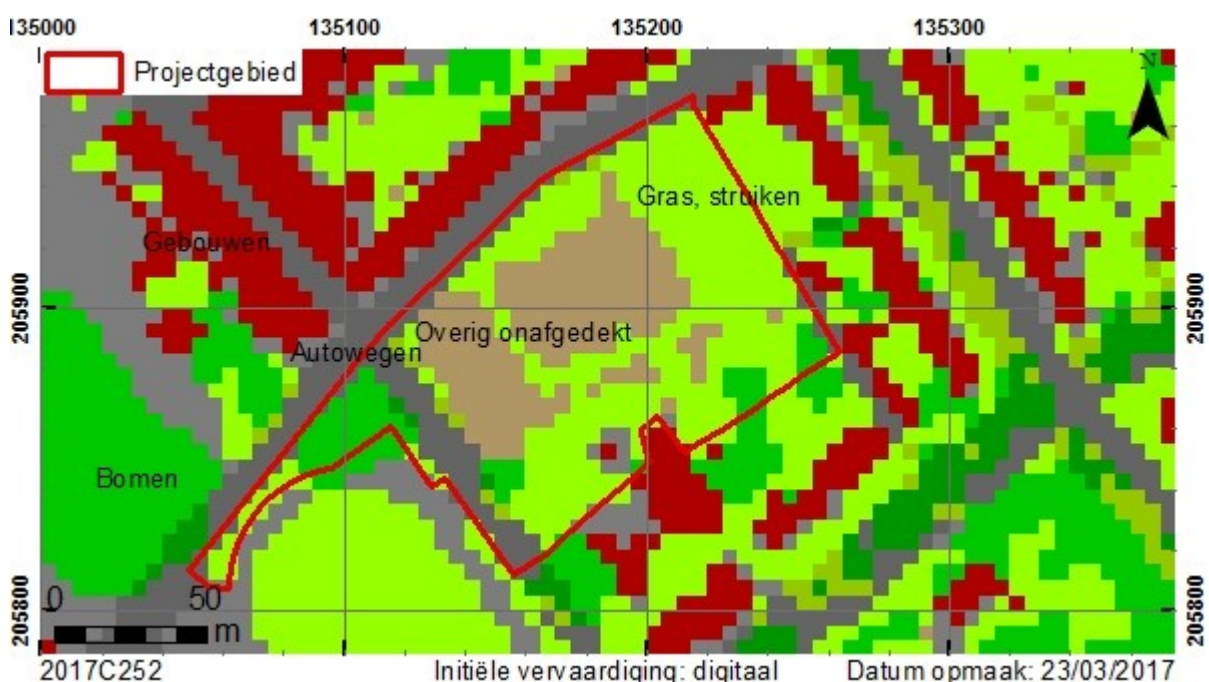

Fig. 9. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Topografisch gezien bevindt het projectgebied zich op de rug van de Wase Cuesta. Het reliëf binnen het projectgebied varieert tussen 20,77 en 24,98 m TAW.

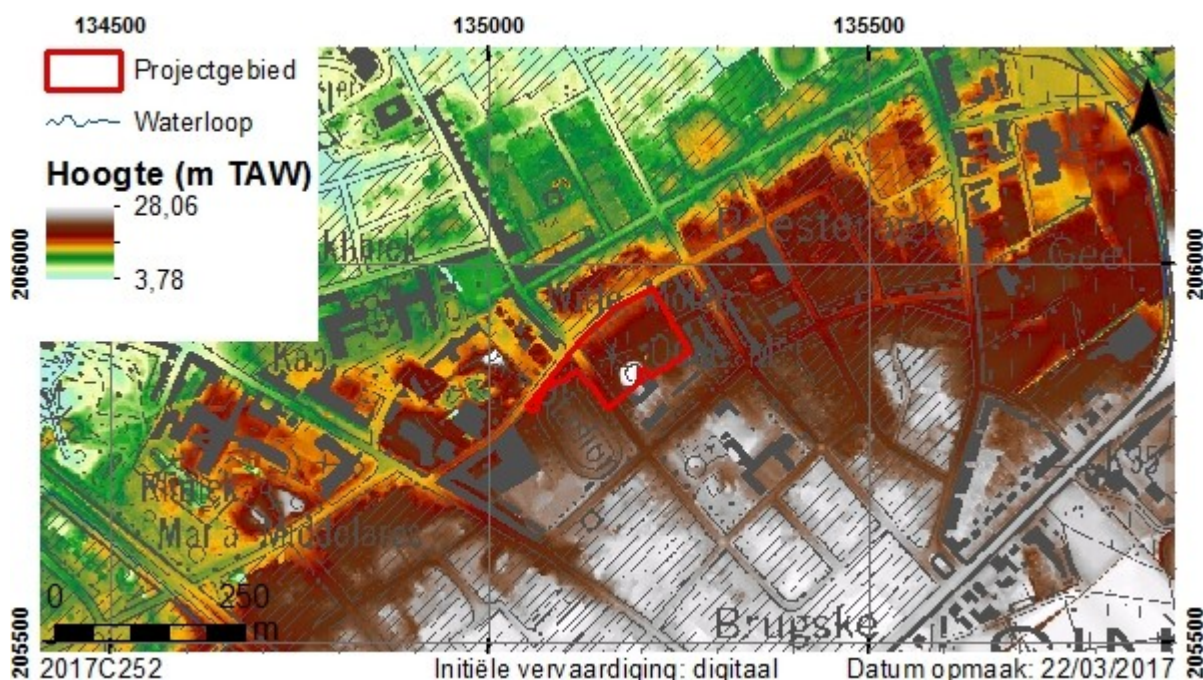

Fig. 10. Situering op de topografische kaart en het DHM (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2016).

Op de Inventaris van het Landschappelijk Erfgoed wordt het projectgebied gesitueerd binnen het verstedelijkt gebied van Sint-Niklaas. Op de Vlaamse Hydrografische Atlas bevindt het projectgebied zich binnen het stroomgebied van de Schelde, in het Bekken van de Gentse Kanalen. Het behoort tot de zone van de Moervaart van de monding van de Overloopbeek (excl.) tot de monding van de Oostvaart (incl.).

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De Tertiaire bodem onder het projectgebied wordt gerekend tot de formatie van Kattendijk (Vroeg-Pliocene, ca. 5 miljoen jaar geleden), herkenbaar als groengrijs tot grijs fijn zand dat glauconiethoudend en plaatselijk kleihoudend is⁴.

⁴ Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart, MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

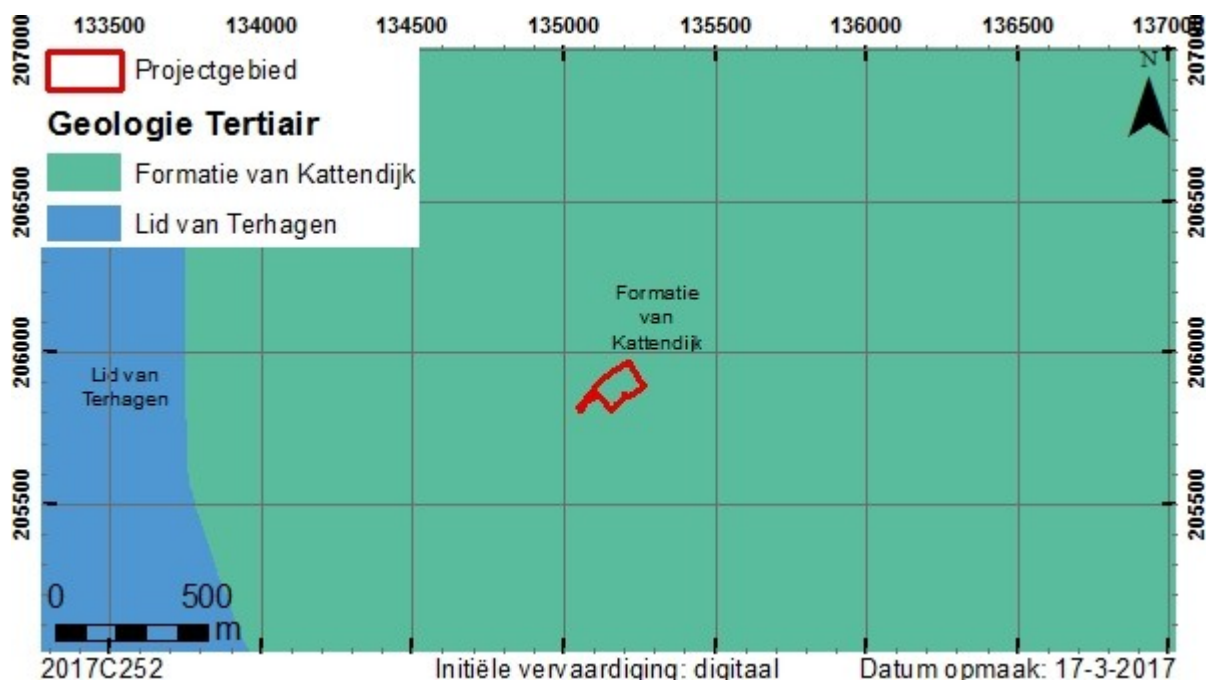

Fig. 11. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

De Tertiaire laag werd afgedekt door eolische afzettingen in het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen, en door hellingsafzettingen in het Quartair.

Het Weichseliaans dekzand is een eolisch sediment van lokale oorsprong. Het werd afgezet door overheersende noordenwinden gedurende het Boven-Pleniweichseliaan en vooral in de koude fasen van het Tardiglaciaal en is afkomstig van deflatie van het vlakke laagterrasoppervlak. Het keienvloertje aan de basis van de dekzanden (sensu stricto) is een restgrind gevormd door deflatie van het fluvioperiglaciaal of Tertiair substraat. Het werd later bedolven onder aanwaaiend zand van lokale oorsprong. De afzettingen bestaan uit goed gesorteerd, homogeen, fijn tot middelmatig fijn zand, overwegend kalkloos (vooral in de bovenste meters). De afzetting vertoont één of soms meerdere niveaus met dunne opgevulde vorstspleten. De afzetting rust meestal op een dun deflatiegrind. Ze kan ook laagjes met verspreide grindelementen bevatten aan de basis van afzonderlijke sets, wat op synsedimentaire herwerking van de dekzanden wijst. De lithologie van de lokale dekzanden is verscheiden, hun textuur varieert van licht zandleem tot zand. Soms bevatten deze afzettingen verspreide grindelementen aan de basis van afzonderlijke sets, of elementen van het deflatiegrind aan de basis.⁵

De hellingsafzettingen zijn het gevolg van massabewegingen onder normale of periglaciaire omstandigheden waarbij sedimenten langs zwakke hellingen verplaatst zijn of nog in verplaatsing zijn (onder andere door afspoeling bij hogere neerslagintensiteit). De lithologie

⁵ Adams et.al. 2002, 14-15.

van deze sedimenten is meestal nauw verwant met het substraat. Lokaal verschilt het zelfs weinig van het tertiair substraat. Dit is vooral het geval met solifluxiepakketten van tertiaire zanden die onder periglaciale omstandigheden als onderdeel van een opdooilaag verschoven zijn en waarbij vermenging met lokale erosieresten kan opgetreden zijn. Zeer lokaal werden ook grindachtige pakketjes beschreven die tot enkel decimeters dik kunnen.⁶

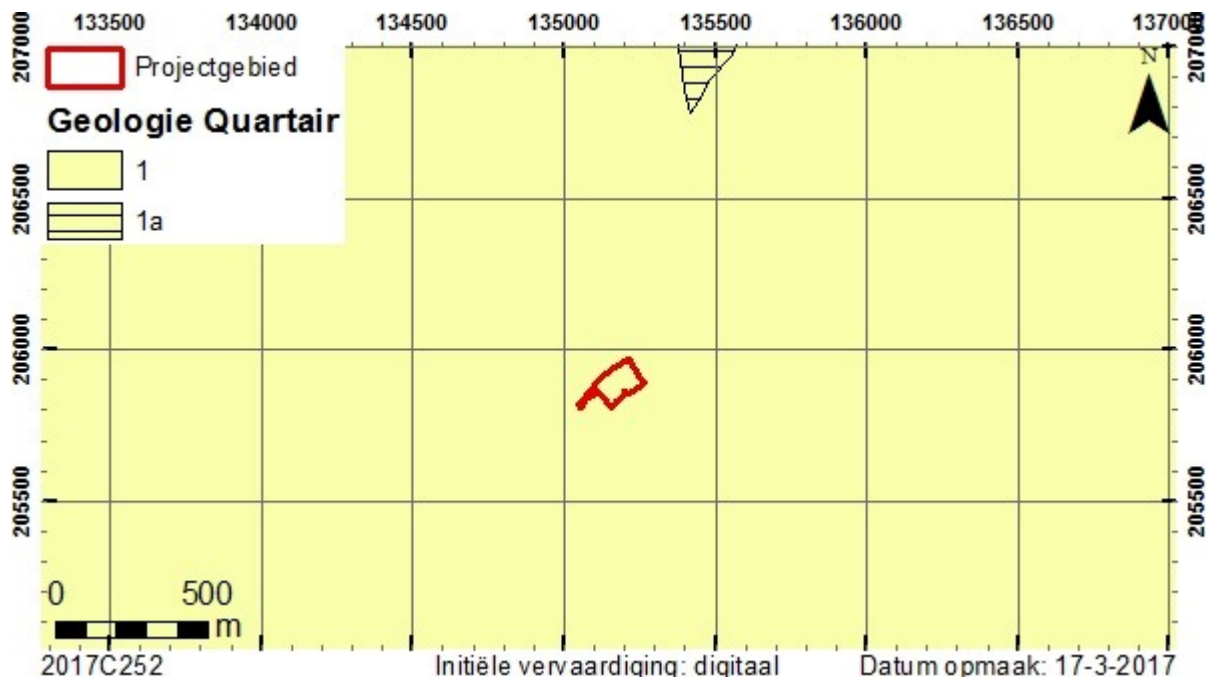

Fig. 12. Situering op de geologische kaart van het Quartair (AGIV WMS).

Op de bodemkaart staat de bodem van het projectgebied aangeduid als bebouwde grond (OB). Percelen ten oosten van het projectgebied staan aangeduid als matig droge tot matig natte zand- tot lemige zandbodems.

⁶ Adams et.al. 2002, 18.

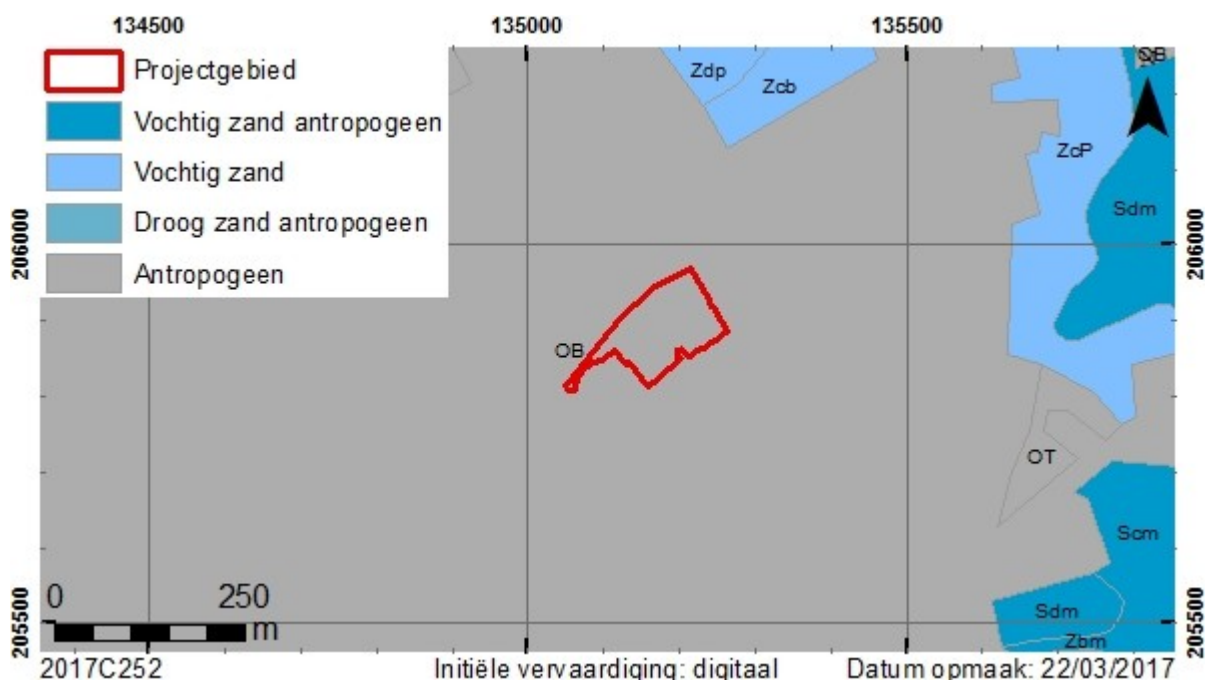

Fig. 13. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

De potentiële bodemerosie binnen het projectgebied is niet gekend. In de ruime omgeving staat de bodemerosie aangeduid als “verwaarloosbaar” of “zeer laag”.

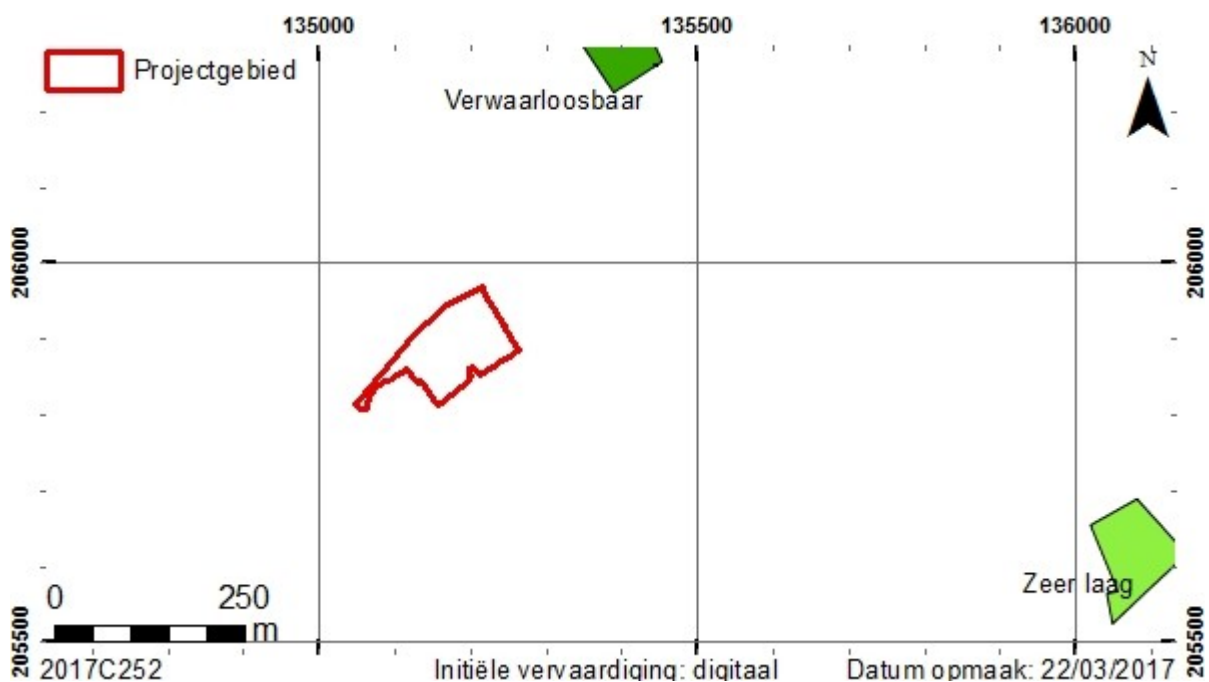

Fig. 14. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen bodemkundig onderzoek uitgevoerd.

2.2.2. Historische beschrijving

Sint-Niklaas werd voor het eerst vermeld in 1217, toen de Doornikse bisschop Goswinus de pastoor van Waasmunster opdroeg om twee wijken – Sinaai en Sint-Niklaas – van zijn

parochie af te splitsen⁷. Op 9 oktober 1219 schonk de gravin van Vlaanderen – Johanna van Constantinopel – *zes bunders* (± acht hectaren) grond aan de nieuwe parochie. Deze lagen ten oosten van de kerk, ongeveer ter hoogte van de Ankerstraat. In 1236 werden de grenzen van de parochie grotendeels vastgelegd. Deze grens bleef behouden tot de gemeentefusie van 1977. Op 1 juni 1241 werd de hoofdschepenenbank van het Land van Waas opgericht door de gravin van Vlaanderen. Dit was het hoogste bestuursorgaan voor de kasselrij Waas, het overkoepelde alle parochiebesturen van het Land van Waas en voerde de bevelen van het centrale gezag uit. In de keure werd bepaald dat het hoofdcollege wettelijk verplicht was om haar zittingen in Sint-Niklaas te houden, waardoor dit de hoofdplaats van het Land van Waas werd.⁸

Aangaande het projectgebied zelf zijn geen geschreven bronnen beschikbaar. De oudste gekende kaart waar het projectgebied duidelijk op wordt weergegeven is de wijkkaart van de Priesteragiewijk. Het landboek van Sint-Niklaas werd door landmeter Jeremias Semeelen opgesteld in 1638 en tot 1696 aangevuld. Op deze kaart is te zien dat het projectgebied grotendeels ingenomen wordt door perceel 37. De rand van het huidige projectgebied lijkt grotendeels deze begrenzing te volgen. In het zuidwesten lijkt het projectgebied grotendeels samen te vallen met de grens tussen percelen 36 en 54.

Fig. 15. Situering op de wijkkaart van de Priesteragiewijk (Stadsarchief Sint-Niklaas⁹).

⁷ Bogaert 2000, 53.

⁸ Demey A. 2000, 8-10.

⁹ <http://www.waaserfgoed.be/erfgoed/25753-kaartboek-sint-niklaas-met-wijkkaarten-1696>

Op de Ferrariskaart wordt een molen weergegeven ten westen van het huidige projectgebied. Mogelijk betreft het hier de witte molen die zich in werkelijkheid binnen het projectgebied bevindt. Deze discrepantie kan te wijten zijn aan een fout in de kaart zelf of een fout in het georefereren van de kaart. Hoewel deze kaart dus niet gebruikt kan worden om een duidelijk beeld te scheppen van het huidige projectgebied in de 18de eeuw kan ze wel gebruikt worden om een beeld te krijgen van de omgeving van het projectgebied. De huidige Breedstraat en Brugske bestonden al in de 18de eeuw. Er was toen enkel bebouwing aan deze straten, de percelen tussen de straten waren in gebruik als landbouwgrond, meer bepaald akkerland. De percelen waren afgebakend met heggen of bomen en er liepen verschillende natte greppels tussen de percelen.

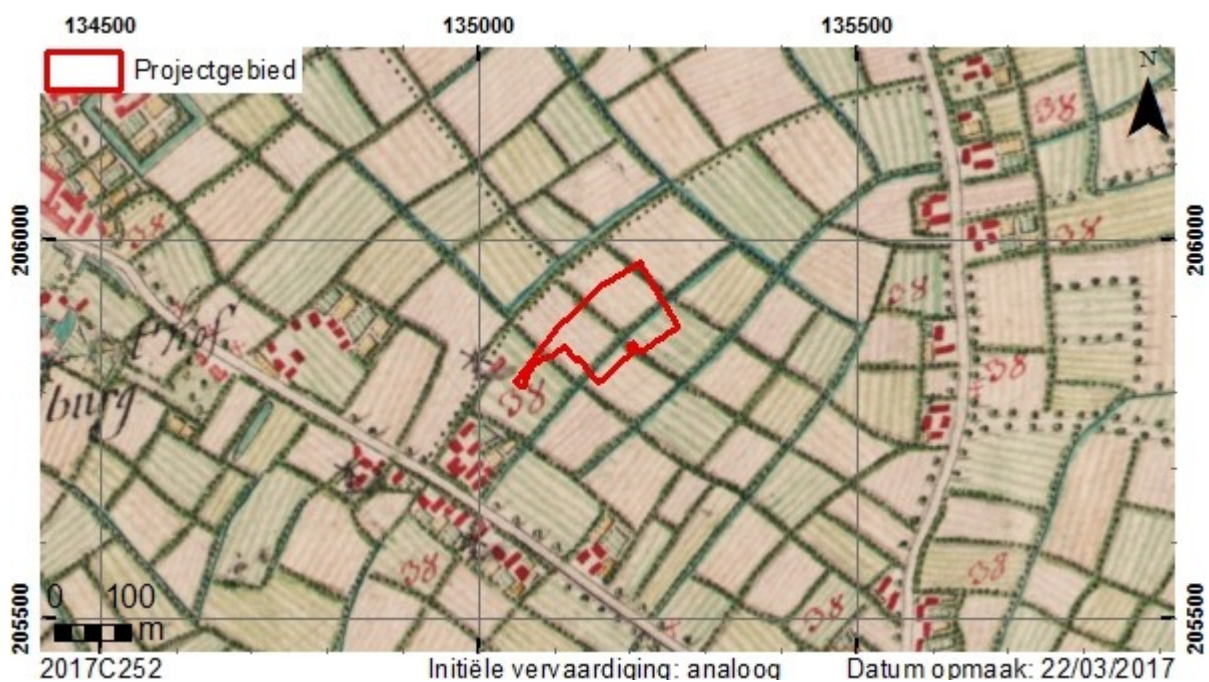

Fig. 16. Situering op de Ferrariskaart (AGIV WMS).

De 19de-eeuwse kaarten zijn duidelijker en hier is zeer duidelijk te zien dat het projectgebied onbebouwd was. Vermoedelijk betrof het hier landbouwgrond. Op de kadasterkaart van Popp zijn enkel de perceelgrenzen en de molen afgebeeld. Op de Atlas der Buurtwegen is er ook een buurtweg (nr. 77) aangeduid die het projectgebied doorsneed.

Fig. 17? Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

Fig. 18. Situering op de kadasterkaart van Popp (AGIV WMS).

In 1937 werd door het toenmalige stadsbestuur van Sint-Niklaas beslist dat de Priesteragiewijk verder ontwikkeld moest worden als woongebied. Dientengevolge werd een urbanisatieplan opgericht. Hoewel het de bedoeling was om reeds in 1939 aan te vangen met de inrichting van de wijk stak de oorlog hier een stokje voor.

Ten tijde van de opmaak van het urbanisatieplan werd het projectgebied ingenomen door de percelen 1349, 1419, 1422, 1431E2 en 1432. Op de *tabel der in te nemen gronden en gebouwen*¹⁰ staat de aard van het perceel als volgt weergegeven:

- 1349: tuinland
- 1419: boomgaard
- 1422: land
- 1431E2: tuin
- 1432: land

Ten noorden van de huidige sporthal liep een weg (nr. 77) tot aan de huidige hoek van de Lamstraat en de Azalealaan.

Fig. 19. Urbanisatieplan van 1940 (Stadsarchief, dossier 5956).

¹⁰ Stadsarchief Sint-Niklaas, 5956.

Aan de bouw van de Priesteragiewijk werd uiteindelijk begonnen in 1951. Daarbij werden er verschillende nieuwe straten aangelegd zoals de Azalealaan en de Gladiolenstraat, de percelen rondom het projectgebied werden in beslag genomen door nieuwe huizen.¹¹ Het projectgebied zelf bleef onbebouwd. Een deel werd echter verstoord door de aanleg van de Gladiolenstraat en de onderliggende riolering. Op plannen van de riolering is duidelijk te zien dat de onderkant van de buizen zich telkens 1 m onder het oppervlak bevindt en op een fundering van 20 cm dik gelegd werd.

¹¹ Laevaert 1966, 29-30.

Samen met de nieuwe wijk werd naast de bestaande molen een voetbalplein aangelegd. In 1999 werd hier een schuilruimte aan gebouwd door het bestuur van de stad Sint-Niklaas (dossier 1999/593). Wanneer de bestaande verharding voor het basketbalveld en de parking aangelegd werd, is niet duidelijk. Dit gebeurde vermoedelijk tussen 1971 en 1988.

Fig. 21. Situering op topografische kaart van 1939 (NGI - ArcGIS online).

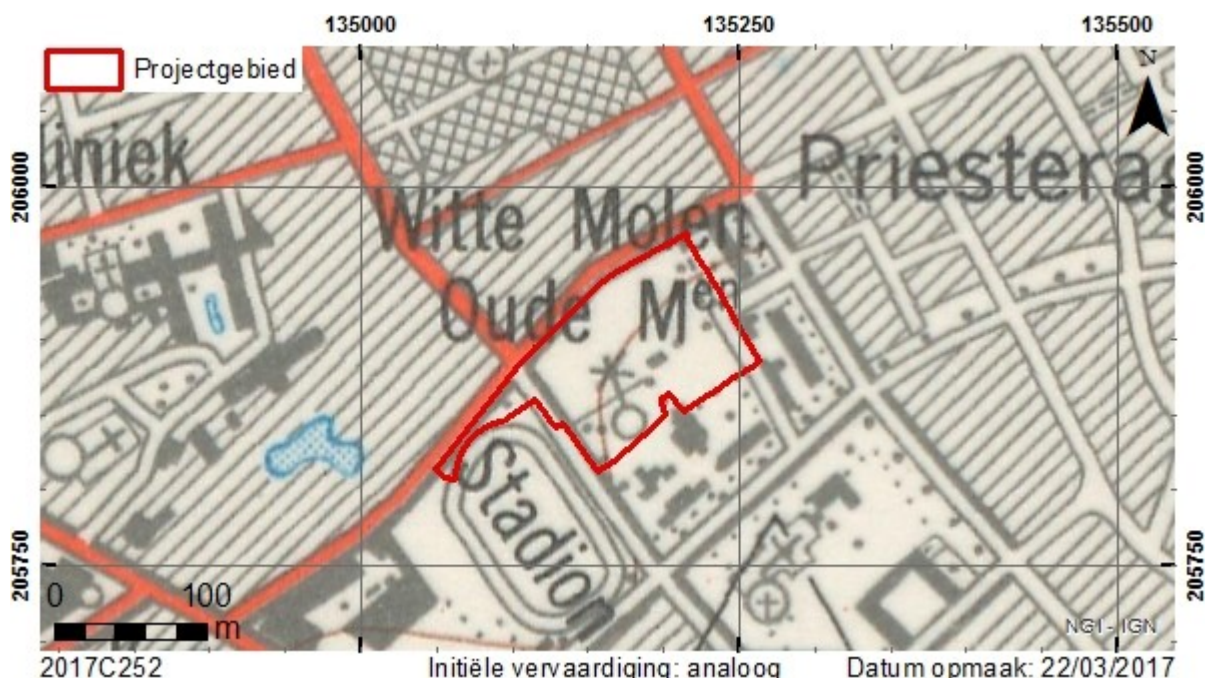

Fig. 22. Situering op topografische kaart van 1969 (NGI - ArcGIS online).

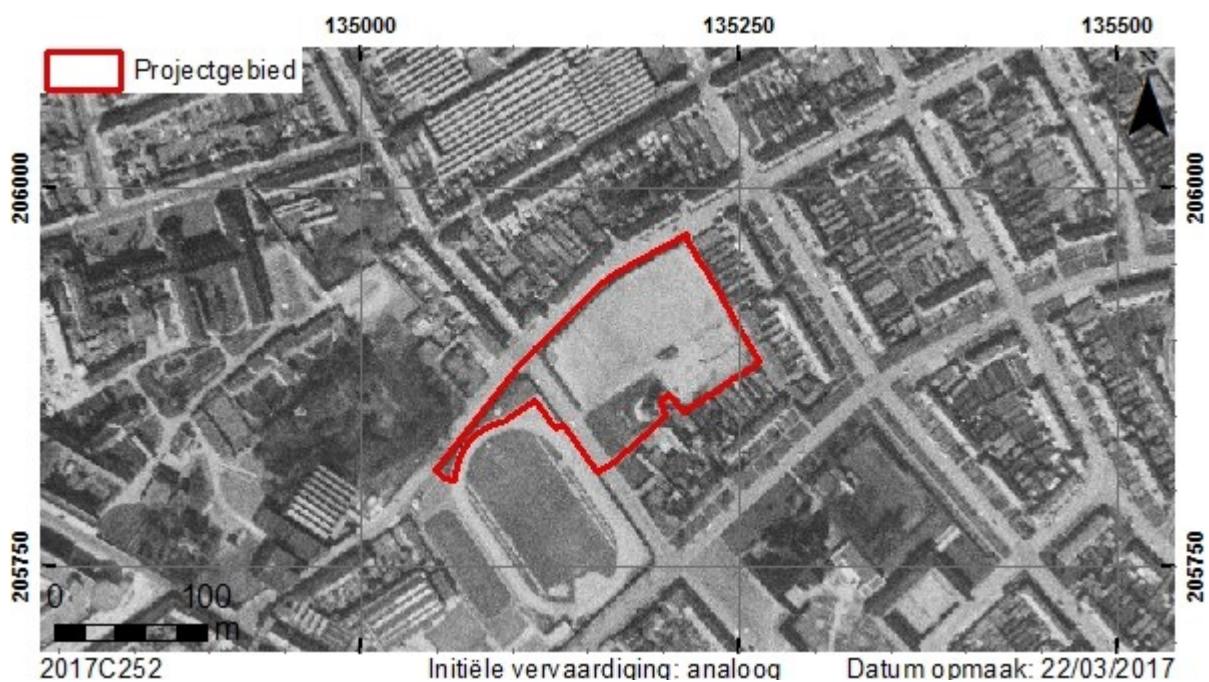

Fig. 23. Situering op luchtfoto uit 1971 (AGIV WMS).

Fig. 24. Situering op luchtfoto uit 2016 (AGIV WMS).

In 2016 werd een BMX- en skatepark aangelegd. Dit werd op 18 november 2016 officieel geopend zal behouden blijven bij de geplande werken. In de eerste helft van 2017 werd ook reeds het voorziene omheinde voetbalveldje (mini-pitch) aangelegd.

2.2.3. Archeologisch kader

In de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn geen archeologische sites gekend. Ten zuidoosten van het projectgebied bevindt zich de site Sint-Niklaas – Europark-Zuid (fig. 25; CAI 150879, 152867 en 163342). Tussen 2009 en 2016 werden er verschillende

archeologische onderzoeken uitgevoerd op deze locatie. Bij de opgravingen zijn er bewoningssporen uit de ijzertijd en de Romeinse periode aangetroffen evenals een inheems-Romeins grafveld. Er zijn ook grachten en greppels uit de middeleeuwen en de nieuwe tijd aangetroffen.

Fig. 25. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2016a).

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het wijkpark Witte Molen dankt zijn naam aan de gerestaureerde molen die zich aan de zuidzijde van het park bevindt. Het projectgebied bevindt zich binnen het stedelijke gebied van Sint-Niklaas in de Priesteragiewijk. Deze wijk werd aangelegd in 1951. Daarvoor was het projectgebied en de onmiddellijke omgeving in gebruik als landbouwgrond. Ook na de bouw van de wijk bleef het projectgebied, op de molen na, onbebouwd. De bodemopbouw en de potentiële bodemerosie binnen het projectgebied is niet gekend. Afgaand op nabijgelegen percelen is de potentiële bodemerosie waarschijnlijk verwaarloosbaar en wordt het projectgebied gekenmerkt door (lemige) zandbodems.

2.2.5. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Het projectgebied bevindt zich binnen het traditioneel landschap “Land van Waas” en wordt waarschijnlijk gekenmerkt door een (lemige) zandbodem. Historisch en cartografisch onderzoek wijst op bijzonder weinig verstoringen tijdens de laatste eeuwen. Bij de aanleg van de Priesteragiewijk in de jaren '50 werd het maaiveld binnen het projectgebied grotendeels genivelleerd. Hierbij werd de grond gemiddeld 24 cm verlaagd. Of hierdoor ook het

archeologisch niveau aangetast werd, is niet duidelijk. Op meerdere locaties zal dit ongetwijfeld het geval geweest zijn.

Ook bij de aanleg van de Gladiolenstraat werd het maaiveld gewijzigd. Daarenboven werd hier een riolering aangelegd, wat een verdere verstoring van de ondergrond teweegbracht. De geplande werken ter hoogte van de Gladiolenstraat zullen geen verdere verstoring vormen. Hier dient dan ook geen archeologisch erfgoed verwacht te worden. Ook ter hoogte van de bestaande parking en het basketbalterrein zullen de werken niet ingrijpender zijn dan de reeds uitgevoerde werken en is er geen bedreiging voor eventueel aanwezig archeologisch erfgoed. Enkel het noordoostelijke deel werd – voor zover gekend – in mindere mate verstoord en kan mogelijk archeologisch erfgoed opleveren. De mogelijke graad van bewaring hiervan is echter ongekend.

2.2.6. Impact van de werken

In het grootste deel van het projectgebied (11 711,02 m²) zullen de voorziene inrichtingswerken geen impact hebben op de ondergrond (fig. 26). In enkele zones is dit omdat er geen werkzaamheden zullen plaatsvinden, in andere zones (vb. Gladiolenstraat) omdat de ondergrond reeds dermate verstoord werd dat er geen archeologisch erfgoed meer aanwezig is.

Gezien de dikte van de bestaande verharding in het westen van perceel 1432G niet gekend is, kan de omvorming hiervan naar een nieuwe parking mogelijk een matige impact hebben op de ondergrond. Omwille van de aanwezigheid van een verharding en de eerder beperkte dikte van de fundering voor een parking, is het echter uiterst waarschijnlijk dat de impact hiervan te verwaarlozen valt.

De geplande werken zullen in een zone van ± 1469,29 m² een beperkte impact hebben. ± 530 m zal ingenomen worden door wandelpaden en enkele bijhorende zitbanken. Een deel hiervan valt samen met de reeds bestaande verharde doorgang naar het huidige voetbalveld, de reële impact hier is dan ook verwaarloosbaar. Het overige deel van de wandelpaden zal vereist slechts een minimale fundering, waardoor de impact op de bodem in feite eveneens verwaarloosbaar is.

Min of meer centraal in het noordoostelijke deel zal een speelheuvel opgericht worden. Deze heeft een *footprint* van ± 135 m². Hoewel hier wel werken zullen plaatsvinden, zal de ondergrond niet verstoord worden.

Een zone van ± 297 m², verspreid over het noordoostelijke deel van het projectgebied, zal ingenomen worden door speeltoestellen. In deze oppervlakte is de maximale omvang van de

speeltoestellen zelf opgenomen. De werkelijke impact zal in de meeste gevallen beperkt blijven tot het plaatsen van de steunpunten (palen) van de speeltoestellen zelf, waardoor de werkelijke impact beperkter zal zijn dan voorzien. Eenzelfde verhaal kan geschetst worden van de zone voor *streetfitness*, ten zuiden van de reeds opgerichte sportkooi (mini-pitch).

De overige oppervlakte van de zones waar de impact als beperkt werd aangeduid, wordt gevormd door de aanplanting van nieuwe bomen. Deze zullen hoofdzakelijk langs de kant van de Azalealaan geplaatst worden om zo het bestaande voetpad te flankeren. Daarnaast zullen enkele bomen langs het bestaande skatepark en de nieuwe wegels geplaatst worden.

Fig. 26. Overzicht van de impact van de werken en de aanwezige verstoorde zones.

Slechts in één zone kan de geplande impact van de werken omschreven worden als ernstig. Het betreft de locatie van de wadi, ten noorden van het bestaande skatepark. Deze zal een oppervlakte hebben van 191,24 m².

3. SAMENVATTING

De gemeente Sint-Niklaas zal het wijkpark Witte Molen, gelegen aan de kruising van de Azalealaan en de Gladiolenstraat te Sint-Niklaas, heraanleggen. In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, de geologie, het bodemgebruik, de vegetatie, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 14065,98m², hierbij zal meer dan 1.000m² verstoord worden. Het projectgebied is sinds de jaren '50 van vorige eeuw in gebruik als wijkpark. Volgens historische en cartografische gegevens was het projectgebied daarvoor in gebruik als akkerland. Het is zeer waarschijnlijk dat de landindeling teruggaat tot de aanleg van de bolle akkers in de 15de/16de eeuw.

Het projectgebied is gelegen binnen de verstedelijkte zone van de stad Sint-Niklaas maar is onbebouwd gebleven. De bodemopbouw binnen het projectgebied is onbekend evenals de potentiële bodemerosie. Afgaande op nabijgelegen percelen is de potentiële bodemerosie waarschijnlijk zeer laag. De bewaring van potentieel archeologisch erfgoed is dus vermoedelijk goed.

De geografisch, historisch en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed dat goed bewaard kan zijn. Onderzoek van de bestaande toestand en de geplande werken wijst er echter op dat de impact van de inrichtingswerken eerder beperkt zal zijn. Daarenboven zullen de werken niet binnen één geconcentreerde zone plaatsvinden, maar verspreid zijn over het projectgebied. Gezien deze spreiding en de eerder te verwaarlozen impact van de werken wordt geen verder archeologisch onderzoek aangeraden.

4. BIBLIOGRAFIE

4.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

ADAMS R., VERMEIRE S., DE MOOR G. ET AL. 2002: *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart: kaartblad 15, Antwerpen, Gent.*

DEMEY A. 2000: De stad groeit. In: VAN BOUCHAUTE P. (red.), *Stad in de Tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai, Sint-Niklaas*, pp. 7-24.

BOGAERT A. 2000: Sinaai: het groene dorp met het eigenzinnige karakter, In: Van Bouchaute P. (red.): *Stad in de tijd: acht historische studies over Sint-Niklaas, Belsele, Nieuwkerken en Sinaai*, 53-72.

LAEVAERT L. 1966: *Stad Sint-Niklaas: bijdrage tot de geschiedenis van de wijken, straten, pleinen, huizen en markt, Antwerpen.*

STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS 2017, *dossier 5956.*

STADSARCHIEF SINT-NIKLAAS 2017, *dossier 5957.*

4.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2006: *Digitaal hoogtemodel van Vlaanderen* [shapefile], MOW-Afd WL, VMM-Afd Water en AGIV.

GDI-VLAANDEREN 2015: *Digitale kadastrale percelenplannen (AAPD) – AGIV, toestand 01/01/2015* [shapefile] (gedownload op 03/08/2015).

GDI-VLAANDEREN 2016a: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile]

GDI-VLAANDEREN 2016b: *Inventaris Landschappelijk Erfgoed.*

GDI-VLAANDEREN 2016c: *Inventaris Bouwkundig Erfgoed.*

5. BIJLAGEN

- Lijst van plannen, kaarten en plattegronden
- Privacy-fiche
- Programma van maatregelen